

Навчальна дисципліна (ЄКТС)

- Філософія освіти та методологія освітніх досліджень (4 ЄКТС)

Автори, викладачі

- Луговий Володимир, перший віце-президент, НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
- Драч Ірина, директор, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
- Мелков Юрій, головний науковий співробітник відділу соціальних та інституційних трансформацій у вищій освіті, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор філософських наук
- Скиба Юрій, заступник директора з наукової роботи, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

Заклад вищої освіти

- Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

Освітня програма

- Освітньо-наукова програма «Політик і лідерство у вищій освіті»
- Освітньо-наукова програма «Викладання і навчання у вищій освіті»

Мета навчальної дисципліни

Розвинути здатність визначати, обґрунтовувати та використовувати методологію та релевантні методи дослідження, усвідомлювати новітні філософські концепції для теорії та практики вищої освіти

Зміст навчальної дисципліни (перелік основних тем)

1. Методологія освітніх досліджень (1 ЄКТС)
2. Методи освітніх досліджень (1 ЄКТС)
3. Педагогічний експеримент та оброблення його результатів математично-статистичними методами (1 ЄКТС)
4. Філософські проблеми вищої освіти сьогодення: методологічні та ціннісні засади (1 ЄКТС)

Опис тематичних модулів

Модуль № 1 (1 ЕКТС, 30 год)		Автор
Назва Методологія освітніх досліджень		Ірина Драч
Завдання модуля	Ознайомитися із методологією освітніх досліджень та вимогами щодо дотримання етики наукових досліджень, застосувати отримані знання для визначення теоретичних основ власного дослідження	
Лекція-презентація 2 год.	Тема Методологічні засади та понятійний апарат освітніх досліджень	
Семинар 2 год.	Тема Формулювання наукового апарату освітніх досліджень	
Практичне – 2 год. Тема Вимоги до дотримання етики наукових досліджень	Завдання Визначити основні вимоги до проведення досліджень на основі аналізу ключових нормативних актів України та «Етичного кодексу вченого» [джерела 1–3]	
Самостійна робота – 18 год. Тема Теоретичні основи дослідження	Завдання Визначити основні терміни та підходи, які будуть використовуватися у власному дослідженні [джерела 5–7].	
Проміжний контроль (залік) 4 год.	Консультація 2 год. Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи 2 год.	
Підсумковий контроль 2 год.	Захист (за навчальною дисципліною) (2 год. /модуль)	
Джерела	1. Закон України «Про вищу освіту». – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 2. Закон України «Про освіту». – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 3. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність». – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19 4. Етичний кодекс ученого України. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09. 5. Національний освітньо-науковий глосарій: – К. : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018.— 524 с. – URL: https://lib.iitta.gov.ua/715512/1/Glosariy_Full_Fin.pdf 6. Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2021. – 1144 с. – URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39233/1/%D0%95%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf 7. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 424 с. file:///D:/Downloads/REP0000457%20(1).PDF	

Модуль 2 (1 ЄКТС, 30 год)		Автор
Назва Методи освітніх досліджень		Володимир Луговий
Результати навчання	– Визначати та використовувати методи (емпіричні та теоретичні), що є релевантними для виконання дослідження – Здійснювати статистичне оброблення результатів дослідження	
Лекція-презентація (2 год.)	Тема 1. Емпіричні і теоретичні методи освітніх досліджень Тема 2. Статистичне оброблення результатів дослідження	
Практичне заняття (2 год.) Тема – Обґрунтування методів дослідження відповідно до визначених дослідницьких завдань	Завдання – Обґрунтувати під керівництвом викладача методи освітніх досліджень згідно із завданнями індивідуального дослідження	
Семінар (2 год.) Тема – Проблемні питання щодо сутності, призначення та вибору методів освітніх досліджень	Завдання – Обговорити (у формі колоквиуму) проблемні питання, пов'язанні з лекцією, практичним заняттям та індивідуальним дослідженням	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Визначення методів для виконання завдань дослідження	Завдання – У контексті індивідуального дослідження визначити та обґрунтувати методи, а також описати для виконання якого завдання вони будуть застосовуватися	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	– Консультація (2 год.) – Захист (презентація) за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.)	
Підсумковий контроль (2 год.)	– Захист (за навчальною дисципліною) (2 год. /модуль)	
Джерела	1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19 2. Годфруа Ж. Что такое психология. Том 1. С. 110-117, 125-128, 224-238 https://alleng.org/d/psy/psy040.htm 3. Годфруа Ж. Что такое психология. Том 2. С. 277-317 https://alleng.org/d/psy/psy040.htm 4. Національний освітньо-науковий глосарій http://lib.iitta.gov.ua/715512/1/Glosariy_Full_Fin.pdf	

Модуль 3 (1 ЕКТС, 30 год)		Автор Юрій Мелков
Назва Філософські проблеми вищої освіти сьогодення: методологічні та ціннісні засади		
Результати навчання	– Усвідомлювати значення новітніх філософських концепцій для теорії та практики вищої освіти – Розуміти сутність, можливості та форми втілення особистісного підходу у вищій освіті – Визначати специфіку використання абстрактного та конкретного мислення у вищій освіті – Обґрунтовувати власне бачення місії та цінностей сучасної вищої освіти, а також шляхи їх реалізації	
Лекція-презентація (2 год.)	Новітні концепції філософської думки сьогодення та їх значення для теорії та практики вищої освіти	
Семинар (2 год.)	Особистісний підхід та формування критичного мислення у вищій освіті: можливість та форми реалізації (власне бачення проблеми та способів її вирішення)	
Практичне (2 год.) Тема – Методологія конкретного мислення та його функціонування в науці та освіті	Завдання – Прочитати статтю Г. В. Ф. Гегеля «Хто мислить абстрактно?» (переклад українською мовою) (джерело 1) – Відповісти на запитання: «Що таке абстрактне мислення?», «Що таке конкретне мислення?», «Як ці два типи мислення, на вашу думку, слід застосовувати у вищій освіті?»	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Місія, цінності та ідеали сучасної вищої освіти	Завдання – Сформулювати та обґрунтувати власне бачення місії вищої освіти для XXI століття – Сформулювати та обґрунтувати власне бачення місії вищої освіти України у сучасних умовах – Визначити та обґрунтувати цінності та ідеали вищої освіти України у контексті пропонованої місії – Визначити та описати можливі шляхи реалізації цінностей та ідеалів вищої освіти України у сучасних умовах	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	– Консультація (2 год.) – захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.)	
Підсумковий контроль (2 год.)	– захист (за навчальною дисципліною) (2 год. /модуль)	
Джерела	1. Гегель Г. В. Ф. Хто мислить абстрактно? (перекл. україн. мовою) http://blog.i.ua/user/2992672/1306877 2. Мелков Ю. О. Ідеал і мета освіти в ієрархії культурних цінностей. <i>Філософія освіти</i>. 2012. № 1–2. С. 211–222 http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/12772/1/Mielkov.pdf 3. Ortega y Gasset J. Misión de la universidad. Madrid : Revista de Occidente. 1966. Т. IV. P. 311–353 (перекл. україн. мовою) http://www.management.com.ua/vision/vis009.html 4. Weizsäcker E. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet – A Report to the Club of Rome. N. Y. : Springer Verlag. 2018. Chapter 3.18. Education for a Sustainable Civilization. P. 196-200. https://filipmalinowski.net/Club_Of_Rome-report-2018_ComeOn.pdf 5. Zinchenko V., Mielkov Yu., Nych T., Abasov M., Trynyak M. Human Thinking in the Age of Generative A.I.: Values of Openness and Higher Education for the Future. 3rd International Conference on Electrical, Computer and Energy Technologies (ICECET 2023) // IEEE Xplore, 2024. P. 897–902. https://ieeexplore.ieee.org/document/10389449	

Модуль 4 (1 ЕКТС, 30 год)		Автор Юрій Скиба
Назва Педагогічний експеримент та оброблення його результатів математично-статистичними методами		
Результати навчання	– Визначати наукову проблему, методологію та наукові методи для відповідного дослідження – Розуміти й адекватно інтерпретувати результати педагогічного експерименту – Знати, використовувати та розвивати сучасні термінологію, методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері освітніх, педагогічних наук.	
Лекція-презентація (2 год.)	Педагогічний експеримент як метод дослідження	
Семінар (2 год.)	– Методика проведення науково-педагогічного дослідження	
Практичне (2 год.) Тема – Методика проведення педагогічного експерименту	Завдання – Математично-статистичні методи обробки результатів педагогічного експерименту – Визначити використовуючи інформаційну систему «ЄДЕБО» визначити генеральну сукупність вибірки та кількість респондентів для проведення педагогічного експерименту відповідно до індивідуальної теми наукового дослідження	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Методологія наукового дослідження та його структура	Завдання – Проаналізувати схему наукового дослідження – Здійснити оброблення результатів формульованого етапу педагогічного з використанням критерію Ст'юдента, Пірсона	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	– Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.)	
Підсумковий контроль (2 год.)	– Захист (за навчальною дисципліною) (2 год. /модуль)	
Джерела	1. Теоретичні засади науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів : практичний посібник / Авторський колектив : В. Майборода, О. Ярошенко, Ю. Скиба ; за ред. О. Ярошенко. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. 174 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/Teoriya_nauk-doslidiyaln_Univers_2015_174p_IBO_Mayboroda-Yaroshenko-Skiba.pdf 2. Волощук І.С. Педагогічне дослідження: нав.посіб. / І.С. Волощук. К.:Інформ.системи, 2009. – 390 с. 3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження : методичні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. Київ- Вінниця: ТОВ Фірма «Планер», 2010. 308 с 4. ЄДЕБО. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Кількість осіб, зарахованих на навчання.URL: https://registry.edbo.gov.ua/opendata/entrant/	

Перелік видів діяльності:

- лекції – обговорення;
- семінари;
- практичні завдання;
- самостійна робота;
- індивідуальні консультації;
- кваліфікаційна робота з навчальної дисципліни (підсумковий контроль).

Методи викладання та навчання

- інтерактивний метод;
- дебати;
- демонстрація і навчальна дискусія;
- дослідницька робота;
- дискусія.

Оцінювання результатів навчання – підсумковий контроль

Презентація та захист кваліфікаційної роботи з навчальної дисципліни, виконаної у формі плану-проспекту дисертаційного дослідження

План-проспект дисертаційного дослідження

Тема дослідження:

Автор дослідження:

Спеціальність: 011 – Освітні та педагогічні науки

Науковий керівник:

Актуальність теми (1 сторінка):

Суперечності (виявлені за результатами аналізу наукових публікацій та методичної літератури, інформаційних джерел за проблемою, які дають підстави визначити тему/предмет дослідження):

Мета дослідження:

Завдання дослідження (3-4 пункти):

Об'єкт дослідження:

Предмет дослідження:

Методи дослідження (зазначити методи, вказавши для виконання якого завдання дослідження використаний кожний метод):

Зміст дисертації

Вступ

Розділ 1. Назва

1.1. Назва

1.2. Назва

1.3. ...

Висновки до першого розділу

Розділ 2. Назва

2.1. Методи дослідження
2.2. Назва
2.3. ...
Висновки до другого розділу

Розділ 3. Назва
3.1. Назва
3.2. Назва
3.3. ...

Висновки
Список використаних джерел
Додатки

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації¹
Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації²
Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації³

Бали

<i>Вид діяльності</i>	<i>Бали (100)</i>
Лекція-презентація, семінар (очно) (4 x 5)	20
Практичне заняття (4 x 3)	12
Самостійна робота (4 x 7)	28
Залік (очно) (4 x 5)	20
Захист	20

Політика доброчесності

При виявленні плагіату в письмових роботах / практичних завданнях / презентаціях аспірант втрачає бали за даний вид діяльності.

Відповідність результатів навчання компетентностям освітньої програми

Навчальна дисципліна «Філософія освіти та методологія освітніх досліджень» як складова освітньо-наукової програми «Політика і лідерство у вищій освіті» спрямована на:

формування і розвиток програмної загальної компетентності **«Здатність діяти на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності»** через формування таких програмних результатів навчання:

- Установлювати зв'язки між різними науковими теоріями.
- Усвідомлювати та аргументувати вплив науки на розвиток суспільства.
- Аналізувати, оцінювати та розвивати нові наукові ідеї.

¹ Публікації у періодичних наукових фахових (освітні та педагогічні науки) виданнях, монографії, навчальні посібники тощо

² Матеріали конференцій

³ Публікації у періодичних наукових фахових (НЕ освітні та педагогічні науки) виданнях

- Дотримуватися норм професійної етики.
- Розуміти зміст та значення культури якості та академічної доброчесності.
- Діяти на основі соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

формування і розвиток програмної загальної компетентності **«Здатність здійснювати наукові дослідження»** через формування таких програмних результатів навчання:

- Визначати наукову проблему, методологію та наукові методи для відповідного дослідження.

формування і розвиток програмної фахової компетентності **«Здатність застосовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері освітніх, педагогічних наук, цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси у науковій, проектній та освітній діяльності»** через формування таких програмних результатів навчання:

- Знати та розуміти основні концепції (теорії), підходи, закономірності, принципи політики, лідерства, врядування, управління та адміністрування у вищій освіті, моделі розвитку вищої освіти та застосовувати їх у науковій, проектній та освітній діяльності.
- Знати, використовувати та розвивати сучасні термінологію, методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері освітніх, педагогічних наук.
- Проводити наукові та прикладні дослідження й обстеження у сфері вищої освіти, застосовуючи сучасні методології, методи та інструменти.

формування і розвиток програмної фахової компетентності **«Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері вищої освіти»** через формування таких програмних результатів навчання:

- Проводити моніторинг у сфері вищої освіти, аналізувати, узагальнювати та інтерпретувати отриману інформацію.
- Виявляти міждисциплінарні зв'язки у визначеній проблемі та використовувати відповідні підходи, методи і технології для її вирішення.

формування і розвиток програмної фахової компетентності **«Здатність здійснювати управлінську діяльність у сфері вищої освіти на засадах лідерства»** через формування таких програмних результатів навчання:

- Діагностувати та аналізувати проблеми дослідницько-інноваційної, управлінської та адміністративної діяльності у сфері вищої освіти.